

Aile Danışmanlığı Uygulaması: Dünü, Bugünü ve Yarını

Taner ALGAN
Arş. Gör. Fırat Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
talgan@firat.edu.tr

Öz

Bilindiği üzere toplumun en küçük birimini aile kurumu oluşturmaktadır. Aynı zamanda aile; insanlığın bir arada yaşamasıyla birlikte, bu bir arada yaşanmışlığı kurumsal hale getiren bir birim olarak tanımlanmaktadır. Aile; toplumların temelini oluştururken çeşitli fonksiyonlara sahip olduğu gibi kendi içinde bazı sorunları da barındırabilmektedir. Buna göre, geleneksel toplumlardan modern topluma geçiş ile birlikte toplumda yaşanan bir takım değişim ve dönüşümler aile kurumuna da yansımış ve böylelikle aile içi ilişkilerde yeni algılar ve yeni yaşam biçimleri ortaya çıkarmıştır. Söz konusu bu dönüşümler aile içi ilişkilerin bozulmasına ve iletişim çatışmalarına sebep olmuştur. Örneğin; aile birliği algısının ve evlilik yapısının değişmesi, eşler arası iletişim sorunları, boşanma, aile fertlerindeki madde bağımlılıkları, ebeveynlerin yaşlanması sonucu ortaya çıkan problemler, ergenlik dönemindeki sorunlar, ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimsizlik, vb. sorunlar; ailede meydana gelen problemlerin çözümüne yönelik aile danışmanlığı uygulamasını ortaya çıkaran bazı etkenlerdir. Bu çalışmada modernleşmeyle birlikte meydana gelen toplumsal dönüşümlerin, aile kurumuna etkisi sonucu ortaya çıkan bir takım sorunları çözmeye yönelik aile danışmanlığı uygulamasının geçmişten günümüze tarihsel süreçteki rolü incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Danışmanlığı, Aile Sorunları, Toplumsal Yapı, Toplumsal Dönüşümler .

Family Counselling Application: The Past, Today And Tomorrow

Abstract

The smallest unit of the society is apparently family institution. At the same time, it is defined as the unit that transformed co-habitation into to an institution when humans started cohabiting together. Since families assume certain functions while establishing the foundation of societies, they come across certain problems within themselves. Accordingly, with the transformation from the traditional society to modern society, the change and transformations observed in the social values have also affected the family institution and as a result, new concepts and new life styles have emerged regarding the familial affairs. These transformations have caused domestic affairs to deteriorate and communication conflicts to occur. The concept of family union and marriage structure to change, communication problems between spouses, drug addictions observed in family members, problems arising as a result of the parents getting old, the problems caused by the lack of communication between parents and children are some of the main driving forces behind the emergence of family counselling aimed at resolving these issues. In this study, the historical development and structure of family counselling application aiming to resolve problems emerging as a result of social transformation caused by modernization will be examined.

Keywords: Family, Family Counselling, Family Problems, Social Structure, Social Transformations.

1. Giriş

Yaşadığımız dünyada çok çeşitli toplumların ve dolayısıyla farklı aile yapılarının bulunması evrensel bir aile tanımının yapılmasını güçleştirmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak aileye dair yapılan tanımlamalar da bir o kadar çeşitli olacaktır. Bu nedenle aileye yönelik genel bir tanım yapmaktan ziyade içerdiği özellikler bakımından aileyi ele aldığımızda, ailenin; "hane halkı sayısı", "hane halkının niteliği", "aile içi iletişim", "ekonomik yapı", "akrabalık ilişkileri", "aile bireylerinin birbirleriyle olan yatay ve dikey ilişkileri (otorite ve hiyerarşilik)", "kan ve soy bağı", "toplumsallaşma" vb. gibi her biri ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek niteliklerin bir arada bulunduğu sistemli ve bütüncül bir kurum olduğu görülmektedir. Öte yandan ailenin evlilik sonucu oluşması, yani "aile ve evlilik", "karı - koca ve ebeveyn - çocuk ilişkisi" gibi kavramlarının beraber değerlendirilmesi de ailede ön plana çıkan önemli bir fonksiyondur. Bu bağlamda aile, "evlilikle birbirlerine bağlanmış ve toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içerisine yerleştiren bir sözleşmedir" denilebilir (Baltacı, 2010, s. 9).

Toplumun temelini oluşturan aile, insanlığın varoluş süreciyle birlikte ortaya çıkmış bir kurumdur. Tarihsel süreçte birçok alanda olduğu gibi aile alanında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Geniş aile yapısının çekirdek aile modeline dönüşmesi bu değişikliklerin en başında gelmektedir (Kır, 2011, s. 1). Çekirdek aileye geçişle birlikte çocukların ebeveynler tarafından denetimi azalmış ve çocuklar ile ebeveynler arasında iletişim ve kuşak sorunları ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadınların çalışma hayatına girmesi ile birlikte çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi ile ev içi roller ve ev işlerinin eşler arasında paylaşılması eşlere ekstra yeni yükümlülükler getirmiştir (Kandiyoti, 1984, s. 27). Çekirdek aileler; geniş aileye göre daha zayıf, yalnız, destekten yoksun ve savunmasız durumda olduğu için bu tür ailelerde ekstra sorumlulukları yüklenmeye hazır ol(a)mayan eşlerin zaman zaman rol çatışmalarına girmesi ve aralarında birtakım sorunların oluşması muhtemeldir (Yörükoğlu, 2007, s. 49). Yine günümüzde; değişen hayat formları, teknolojik ilerlemeler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik durumları vb. etkenler aile kurumu üzerinde dönüşümlere neden olmaktadır. Birbirlerine sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde bağlı olan "modernleşme", "küreselleşme", "kentleşme", "bireyselleşme" ve "sekülerizm" bu dönüşümleri tetikleyen temel faktörlerdir. Ayrıca, "Birlikte yaşamak", "tek ebeveynli aileler", "tek çocuklu aileler" vb. şeklinde aile türlerindeki çeşitlenmeler, evlilik oranlarının düşmesi, boşanmaların artması, evlilik dışı çocukların yaygınlaşması aile modelleri üzerinde önemli etkileri olmuştur (III. Aile Şurası, 1998).

Bu değişimler; "sağlıklı" olan ailelerin "sağlıksız" aile biçimlerine dönüşmesi ve ailelerin işlevlerini kısmen veya tamamen yerine getirememesi nedeniyle aile içinde çeşitli sorunlara yol açmıştır. Nihai

olarak, modern toplum hayatında yalnız kalan aileleri bu sorunlardan kurtarabilecek ya da mevcut sorunları minimize edebilecek tedavi ve uygulama hizmetlerine olan ihtiyaç belirmeye başlamıştır. Bu noktada günümüzde ailelere üç farklı boyutta hizmet sunulmaktadır. Bunlar: 1. Danışmanlık ve Tedavi Hizmetleri (Aile Danışmanlığı veya Aile Terapisi/Tedavisi), 2. Eğitici Hizmetler (Aile Hayatı Eğitimi) ve 3. Savunuculuk Hizmetleri (Aile Mahkemeleri)'dir (Nazlı, 2014, s. 3).

Bu çalışmanın amacı, toplumsal dönüşümlerin ailede meydana getirdiği sorunlara yönelik çözümler sunmak amacıyla hizmet veren Aile Danışmanlığı Uygulaması'nın kuramsal detayına girmeden tarihsel gelişimini ve genel yapısını teorik olarak tanıtmaktır.

2. Aile Danışmanlığı Uygulaması (ADU)

2.1 Kuramsal Çerçeve

“Danışmanlık” ve “Terapi” kavramları literatürümüzde birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Bu konuda çeşitli görüşler olmakla birlikte kısaca diyebiliriz ki; Aile Danışmanlığı Uygulaması (ADU), “Aile Terapisi” diye adlandırılan hizmetin adıdır (Zastrow, 1995, s. 89-90) ve 1970'lerin sonlarına doğru aile danışmanlığı, “terapi” olarak kabul edilmiştir (Özabacı & Erkan, 2014, s. 27). Nitekim bu kavram karmaşasına detaylı olarak ASAGEM¹ (2008) tarafından V. Aile Şurası'nda değinilmiştir:

Aile için Rehberlik, Danışmanlık ve Terapi alanında, ülkemizdeki çalışmalar oldukça yeni sayılabilir. Bu nedenle, bu alanda kullanılan kavramların netleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Komisyon çalışmalarının başında bu amaçla kavramların tanımı yapılmıştır. Bu amaçla, alana ilişkin literatür de dikkate alınarak aşağıdaki kavram tanımları benimsenmiştir: Aile Rehberliği: Rehberliğin bilgi verici, öğretici/eğitici ve yönlendirici işlevi bulunmaktadır. Bu bağlamda, aile rehberliği; ebeveynlere bireysel ya da gruplar halinde çocuk eğitimi, ana-baba tutumları ve sağlıklı iletişim gibi konularda bilgi verme hizmetidir. Aile Danışmanlığı: Danışmanlığın, içgörü ve farkındalık kazandırma, yeniden yapılandırma ve geliştirme işlevleri bulunmaktadır. Bu bağlamda aile danışmanlığı; sağlıklı bir iletişim ortamının yaratılması için tüm aile bireylerine yapılan psikolojik yardım hizmetidir. Ailenin yapısal, işlevsel ve gelişimsel özellikleri bakımından aile içi ve çevre ilişkilerinde karşılaştığı psikososyal işlevsellikle ilgili sorunların çözümüne yönelik uzmanlık gerektiren hizmetler bütünüdür. Aile Terapisi: Aile terapisinin biyopsikososyal açıdan iyileştirici ve tedavi edici özellikleri bulunmaktadır. Bu

¹ T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

bağlamda, aile terapisi, sağlıklı bir aile ortamının yaratılması için gerektiğinde ruhsal hastalık tanısı koyma ve tedavi etme işlevlerini de içeren biyopsikososyal bir tedavi hizmetidir. (ASAGEM, 2008, s. 27-28).

Aktaş (2015) ise konuya farklı bir açıdan yaklaşmaktadır:

Aile Danışmanlığı (Family Counselling): Eğitimli profesyoneller (psikolog, psikolojik danışman ve sosyal çalışmacılar) tarafından aile üyelerine veya ailenin bütününe verilen bireysel ve grup uygulamalarını içeren destek ve danışmanlık hizmetleridir. Aile Terapisi (Family Therapy): Ailenin problemlerini çözmek; onların daha fonksiyonel ve uyum içinde bir birliktelik haline gelmesine yönelik stratejik teknik ve uygulamaları içeren profesyonel müdahaleleri içerir. Bu, sıklıkla bir problem durumunda verilen hizmetleri içerir. Literatürde terapi ve danışmanlığın birbirlerinden farklılıkları vurgulanmaktadır. Aile terapisi; psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman ve sosyal çalışmacıların mezuniyet sonrası eğitimleriyle kazandıkları eğitimle yürütebilecekleri profesyonel müdahaleleri kapsar. Ülkemizde tedaviye dönük yapısı itibarıyla terapistlik doktor tarafından üstlenilen bir roldür. Ancak herhangi bir hastalık tanısı olmayan bireyin, çiftlerin iletişim alanında yaşadıkları durumlarla daha etkili baş etmelerini sağlamak üzere erilen profesyonel işlemlerin de terapi içeriği vardır. Eğitimli psikolog, psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanları tarafından da yürütülebilir. Hem aile danışmanlığı hem de aile terapistliği metinde de vurgulandığı gibi bireysel tedavi ve danışmadan karmaşık ve kapsamlı bir beceriye ihtiyaç duyar. Bilindiği gibi her iki profesyonellik becerisinin de mezuniyet sonrası özel eğitim ve beceri geliştirme programlarıyla (1,5 ve 4 yıllık) sertifikaya edilebilen ancak yaşam boyu öğrenciliğin bitmeyeceği bir ihtisas alanı olduğuna inanıyorum (Aktaş, 2015, s. 122-123).

2.2. Tarihçe

Aileye ve çiftlere yönelik danışmanlık ve terapilerin yapıldığı profesyonel derneklerin kurulması, şizofreniden etkilenen ailelerle yapılan çalışmalar ve II. Dünya Savaşı, aile danışmanlığının oluşumunu tetikleyen üç toplumsal hareket olmuştur (Nazlı, 2014, s. 4).

Aile dinamikleri hakkında çalışan ilk kişi Freud olurken; aileyi ilk kez ayrıntılı inceleyen Alfred Adler'dir (Nazlı, 2014, s. 2). Bir başka ifadeyle ADU, 1920'lerde aile eğitim merkezlerini kuran Adler ile başladığı kabul edilir (Kuzgun, 1991, s. 88). Aile danışmanlığına ilişkin ilk ciddi adımların atıldığı dönem 1950-59 arası dönemdir. Aile danışmanlığının doğuşu olan

bu dönemdeki gelişmeler, daha çok bireysel öncüler aracılığıyla gerçekleşmiştir. N. Ackerman, G. Baterson, M. Erickson, C. Whitaker ve Murray Bowen, alanda dönemin öncü isimleri olmuştur. Bu isimler 1950'lerden itibaren aile danışmasının disiplinler arası anlayışının oluşmasına katkı sağlamıştır. 1960'lara geldiğimizde danışmanlık ve terapi alanlarında çok hızlı gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde birçok teori ve kavramlar ortaya çıkmış ve artık ailelerle çalışma gerekliliğine dair bir düşünce ön planda olmuştur. Bu dönemin en önemli isimleri; Jay Haley, Virginia Satir, S. Minuchin ve J. Bell'dir. Yine C. Whitaker, N. Ackerman ve Murray Bowen bu dönemde de öncülüklerini devam ettirmişlerdir. 1970'li dönemlerde, ADU'nun "Terapi" ve "Klinik Tedavi"ye dönüşümü ile birlikte aile danışmanlığı kuramları da sistematik hale gelmiştir.² AAMFT (Amerikan Evlilik ve Aile Terapisi Derneği)'nin büyümesi, Amerikan Aile Terapisi Akademisi (AFTA)'nın kurulması, ADU'nun Avrupa'da (özellikle İtalya ve İngiltere) hızlı bir büyüme göstermesi bu yılların en önemli gelişmeleridir. 1980'li yıllarda özellikle bayan araştırmacılar çalışmalarını yoğunlaştırırken, aile danışmanlığı ve terapisi alanlarına yönelim artmıştır. Yine bu on yılda aile terapisi alanı meslek olarak büyümeye devam etmiştir. Uluslararası Evlilik ve Aile Danışmanları Derneği (IAMFC) evlilik ve aileyi geliştirici eğitsel programlar oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Daha önceki dönemlerde rastlamadığımız aile danışması araştırma teknikleri netleşmiş ve gelişmiştir. 1990'larda, aile danışmasına yönelik yeni kuramlar ve uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır (Özabacı & Erkan, 2014, s. 31). 2000 ve sonrasında ise; aile danışmanlığı dünya çapında giderek tanınmaya başlayan ve sistematik hale gelen bir alan olmuştur. Ayrıca tüm kıtalarda aile danışması konusunda birçok çalışma, yayın ve araştırma yapılmaya başlanmıştır. Bununla beraber ADU, lisans ve lisansüstü ders olarak okutulacak seviyeye gelmiştir. Artık günümüzde aile danışmanlığı ve terapisi alanlarında belirli eğitim kurumlarında lisans ve/veya lisansüstü eğitimler verilmektedir. Buna göre, aile danışmanı veya terapisti olabilmek için alanda en az yüksek lisans eğitimi almış olmak zorunlu hale getirilmiştir (Gladding, 2015, s. 117-134).

Türkiye'de aile danışmanlığı ve terapisinin seyri batı ülkelerine göre daha geç başlamıştır. İlk kez 1980'lerde aile terapisine duyulan ilginin bir sonucu olarak, "Aile Terapisi" adında üniversitelerde bir ders olarak okutulmaya başlatılmıştır (Korkut, 2001, s. 115). 1983 yılında ise Türkiye Aile Planlaması Derneği'nin Mayıs 1983'te başlattığı "Aile Danışmanlığı" hizmeti bu alanlardaki ilk denemeler/girişimlerdir (Güran, 1983, s. 20). Ancak Korkut'a (2001, s. 115) göre, ülkemizde yurt dışında terapi ve danışmanlık alanlarında

² 1920-1950 arasında aile danışmanlığı ve terapisinin fikirsiz zemini oluşurken, 1950-1970 tarihlerinde ise aile danışmanlığı uygulamasının teorik ve klinik başlangıcı olmuştur (Özabacı & Erkan, 2014, s. 27).

önemli bir konuma sahip olan Aile Terapileri Enstitüleri ile bağlantılı ve sistematik bir Aile Terapisi eğitimi olanağı bulunmamaktadır.

Türkiye için Aile Danışmanlığının özellikle okul çağı çocuk ve gençlerin bulmaya ihtiyaç duyacakları yeni ve önemi giderek artan bir alan olduğu konuşulmaktadır. Aile Terapisi ve Aile Danışmanlığı uygulamaları üzerine Türkiye'de yapılmış çok az sayıda çalışma vardır. Okullarda ve özel psikolojik danışma merkezlerinde çalışan danışmanların, 'Aile Danışmanlığı' ya da 'Aile Terapisi' yaptıklarını bilmekteyiz. Ancak bu çalışmaların niteliği hakkında da bir bilgimiz yoktur (Korkut, 2001, s. 115).

2.3. Aile Danışmanlığına Duyulan İhtiyaç

Teknolojik bakımdan gelişmiş ülkelerde, toplumsal hayattaki hızlı değişimler aile yapılarının da değişmesine (çekirdek aileye dönüşüm, tek ebeveynli ailelerin artması vb.) neden olmuştur. Kadınların belli bir ücret karşılığında ev dışı işlerde çalışmaya başlamasına bağlı olarak erkek ve kadın rollerinin değişmesi, aile içinde çocuğu yetiştirme yöntemlerindeki değişiklikler, ailenin üretim biçiminden çıkarak tüketim birimine evrilmesi, çocuğa meslek kazandıran aile kurumunun bu özelliklerini resmi eğitim kurumlarına devretmesi gibi (Kuzgun, 1991, s.88) çeşitli dönüşümler aileleri farklı şekillerde etkilemiş ve kimi ailelerde bu dönüşümler sorun oluşturmuştur. Geleneksel ailelerdeki çocuk eğitimlerinde ebeveynler yalnız değillerdi. Çocuğu eğitirken ailede babaanne, büyükbaba gibi ailenin yaşlı ve tecrübeli bireylerinin tavsiye ve uyarıları doğrultusunda denetimli bir şekilde çocuklar eğitilmiş olmaktadır. Modern döneme geldiğimizde çekirdek yapıya geçmiş olan ailelerde, ebeveynler yaşlı kuşakların tecrübelerinden yararlanma imkânlarından yoksun kalmışlardır. Ayrıca modern dünya, çağdaş toplumların beklentilerini karşılayabilecek ve hızlı yaşam temposuna ayak uydurabilecek bir şekilde atik, özerk ve kendine güvenen bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ancak aileler tarafından bu beklentiler tam olarak yerine getirilememektedir. Bu nedenle her toplum kendi çizdiği hedeflerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yine kendi kurum ve hizmetlerini oluşturmaktadır. Bu minvalde modern toplumlar, çekirdek ailede yaşayan ebeveynlere ve eşlere ihtiyaç duydukları bilgi ve donanımı sağlayacak bir şekilde gerekli hizmetleri sunacak uygulamalar oluşturmuştur. Bunların başında da "Aile Danışmanlığı Uygulaması" gelmektedir (Kuzgun, 1991, s.88).

Fenell ve Weinhold (1989, akt: Nazlı,2014,s.10) tarafından aile ile ilgili en yaygın sorunlar ve aile danışmanlığının gelişimini gerektiren nedenler bazı başlıklar altında toplanmıştır. Buna göre sorunlar; Eşlerin her ikisinin de mesleğinin olması (Ev işlerinin paylaşılması ile ilgili sorunlar, Çocuk bakımı ile ilgili sorunlar, Evin geçimi ile ilgili sorunlar), Evlilik ilişkilerinde

bozulma, Tek ebeveynli aileler, İlaç ve alkol bağımlılığı, Okulla ilgili sorunlar, Çocuğun yönlendirilmesi ilgili sorunlar, Ergen depresyonu, Yaşlı anne babaya bakma, Evden ayrılan yetişkin çocuklarla ilgili sorunlar şeklinde gruplandırılmıştır.

Göç (2006)'e göre ise; her ailenin kendine özgü sorunları olmakla birlikte bu sorunlar çeşitli kategorilerden oluşmaktadır. Buna göre Türkiye'de sıklıkla yaşanan aile sorunları kategorileri; ekonomik ve çevresel sorunlar, aile içi iletişim ve uyum sorunları, cinsel sorunlar, aile büyükleri ve akraba ilişkileri ile ilgili sorunlar, aile üyelerinin bazı kötü alışkanlıklarının bulunması, çocuklarla ve ailede bakıma muhtaç bireyler ile ilgili sorunlardır (Göç, 2006, s. 9). Kanaatimizce bu kategoriye "aile içi şiddet ile ilgili sorunlar" da eklenmeli ve bu sorunların her birine özgü ayrı ayrı çözümler üretilmelidir. Tam da bu noktada devreye yetkili kamu kurumları (ASPB, MEB, DİB, Üniversiteler, Sağlık Kurumları, Belediyeler vb.) ve bazı özel sektör alanları tarafından topluma sunulan aileye yönelik çeşitli danışma ve tedavi hizmetleri³ devreye girmektedir. Söz konusu sorunları çözmeye yönelik ön plana çıkan hizmetlerden bir tanesi de Aile Danışmanlığı Uygulaması'dır.

2.4. Aile Danışmanlığının İçeriği, Amacı ve Terapiden Ayrılan Noktaları

Kuzgun (1991, s. 90), ADU'nun içeriğini şöyle açıklamaktadır: Aile danışmanlığı, aile bireyleri arasında sağlıklı iletişim ortamının yaşatılması için aile bireylerine yapılan psikolojik bir yardımdır. Aile danışmanı aileyi bir bütün olarak ele alır. Sağladığı rahat ortamda bireylerin iletişim çatışmalarının kaynağını görebilmelerine ve iletişim çatışmalarına sebep olan etkenlerden uzaklaşıp iletişim geliştirecek yollar benimsemelerine yardımcı olur. Buradaki amaç, çocukların saygı, sevgi ve hoşgörünün egemen olduğu bir aile ortamında yetişmelerini sağlamaktır.

Aile danışmanlığı, bireylerin iç dünyalarına hitaben, duygusal yönü ağır basan bir yardım şeklidir ve bu bakımdan aile rehberliğinden ayrılır. Ancak aralarında keskin bir çizgi çizmek çoğu zaman mümkün değildir. Yine, ADU, dayandığı kuramlar ve ilkelerle uyguladığı yöntem ve teknikler bakımından "Aile Terapisi"ne çok yakın bir yardım şeklidir. Ancak ADU, hafif ve yüzeysel sorunlar olan "normal" ailelerle, aile terapisi ise üyelerden biri veya bir kaç ruh hastası olan ailelerle ilgilidir ve bu yönleriyle danışmanlık ile terapi birbirlerinden ayrılırlar (Kuzgun, 1991, s. 90).

³ Aile Rehberliği, Aile Danışmanlığı, Aile Terapisi, Aile Destek Hizmetleri, Aile Eğitim Programları, Evlilik Öncesi Danışmanlık Hizmetleri, Boşanma Öncesi ve Sonrası Danışmanlığı, Aileye Yönelik Dini Danışmanlık Hizmetleri, Aile İrşat ve Rehberlik Büroları, Aile Danışma Merkezleri (ADM), Aile Hayatı Eğitimi (AHE) ve Aile Mahkemeleri... Aileye yönelik destek, danışmanlık ve tedavi hizmetleri veren uygulamalardan bazılarıdır.

“Aile konulu tüm çalışmalar, ailenin temel fonksiyonları, birey ve toplum yaşamı açısından önemi üzerinde ayrıntılı olarak durmaktadır. Bu konuda ileri sürülen görüşler yaygın bir kabul görmekle birlikte sözü edilen sağlıklı ve mutlu aile ortamının nasıl yaratılacağı, daha da önemlisi nasıl sürdürüleceğine ilişkin bilgi gereksinimi ön plandadır. Toplumsal yaşamın dinamizmi içinde her kesimden bireyin yaşamının bir döneminde, aile içi ilişkilerinin desteklenmesi için daha profesyonel bir yardıma gereksinim duyduğu söylenebilir. Bireylerin yaşam deneyimleri; tanık oldukları, model olan öğrenme süreçleri, komşu arkadaş dost paylaşımları sorunlar yaşandığında anlık rahatlamalardan öte rasyonel çözümler üretmemektedir. Çözümlemeyen sorunların yarattığı birikimler nedeniyle aile ortamı giderek iletişimsizliğin ya da sınırlı diyalogların hâkim olduğu bir yapıya dönüşebilir. Bu durumda, aile üyeleri özellikle de eşler açısından aile, doyum sağlanan, destek alınan bir atmosfer olmaktan öte farklı boyutlarda katlanma süreçlerinin hüküm sürdüğü bir ortam haline gelebilir” (İl, 2001, s.50). Ülkemizde de bahsedilen bu aile ortamlarının düzeltilebilmesi, ailelerin işlevlerini daha iyi yerine getirebilmesi için hem kamu alanında hem de özel alanda aile danışmanlık hizmeti veren kurumlar bulunmaktadır. Aile Danışma Merkezleri (ADM) ailenin karşılaştığı toplumsal, ekonomik, psikolojik, hukuksal sorunlara, eşler arası uyumsuzluklara ve ebeveyn çocuk iletişiminden doğan sorunlara çözüm bulmada yardımcı olan, yeni evlenecek çiftlere aile sisteminin oluşturulmasında danışma ve rehberlik hizmeti veren merkezlerdir (Baltacı, 2010, s. 4).⁴

3. Sonuç

ADU, Türkiye’de yeni yeni gelişen bir hizmet türüdür. Bu nedenle – kimi uzmanlar tarafından “danışmanlık” ile “terapi” arasındaki ayrım yapılmış olsa da – ülkemizde “Aile Danışmanlığı” ile “Aile Terapisi” arasında kavramsal ve içerik yönünden bir muğlaklık söz konusudur. Korkut (2001, s. 115)’a göre Aile Danışmanlığı; Aile Terapisi’nin ve Psikolojik Danışma Modeli’nin kesiştiği noktada yer almakla birlikte; tanımını üzerinde henüz net bir fikir birliğine varılmamış bir çalışma alanıdır. Ayrıca Aile Danışmanlığı, Aile Terapisi hizmetinden daha kısa vadeli bir uygulamadır. ADU’da hedef – terapi uygulamasının aksine – aile sisteminin değiştirilmesi değil güçlendirilmesidir.

Türkiye’de Aile danışma hizmetleri henüz yolun başındadır. Ancak son yıllarda bu alanda ihtiyaç olduğu fark edilince gerek özel psikolojik danışma merkezlerinde gerekse yetkili kamu kurum ve kuruluşlarınca ilgili

⁴ Aile Danışma Merkezi: SHÇEK kurumuna bağlı olarak, ailelerin karşılaştığı toplumsal, ekonomik, psikolojik, hukuksal sorunlara, eşler arası uyumsuzluklara ve ebeveyn çocuk ilişkisinde doğan sorunlara yardımcı olan ve yeni evlenecek olan çiftlere aile sisteminin oluşturulmasında danışma ve rehberlik hizmeti veren merkezlerdir (Baltacı, 2010, s. 7).

yönetmelik ve kanunlar çerçevesinde bir takım pilot çalışmalar başlatılmış ve “Aile Danışma Merkezleri” adı altında hizmet verecek şekilde ADU giderek yaygınlaşmıştır.⁵

Ülkemizde son yıllarda aile danışmanlığı alanında bilimsel çalışmalara yönelim artmış ve üniversitelerde “Aile Danışmanlığı” adıyla bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Aynı zamanda bununla da yetinilmeyip çeşitli üniversitelerin tezli veya tezsiz yüksek lisans programlarında da bir bölüm hüviyetinde “Aile Danışmanlığı Programı” adıyla eğitim verilmektedir. Bazı üniversitelerde ise; psikolojik rehberlik ve danışmanlık, sosyal hizmet, psikoloji ve sağlık bilimleri bölümlerinin yüksek lisans ve/veya doktora programlarında bir ders olarak okutulmaktadır.⁶

Sonuç olarak toplumsal yapıdaki dönüşümler doğrultusunda bir ihtiyaç haline gelen ADU, ülkemizde yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte ilerleyen süreçlerde daha da sistematik hale gelecektir. Hali hazırda henüz kurumsallaşma seviyesinde olmayan ADU gelecek yıllarda kurumsallaşmış bir yapıya bürüneceği kanaati yaygındır. Bu minvalde bu uygulamanın en önemli ayağı “aileyi anlamak”tır. Nitekim ailelerle çalışmak; çok fazla teknik (dinleme, soru sorma, mülakat) ve yöntemlerle (bireysel, aile grupları ve araştırma) yürütülecek profesyonel ve sistematik bir çalışmanın adıdır. Bu nedenle Aktaş’ın (2015, s. 305) da belirttiği gibi, kültürel farklılıklara duyarlılık gösteren, bilgi ve beceri düzeyini sürekli geliştirerek büyüyen bir aile danışmasının aynı zamanda etik sorumlulukları da yerine getirmesi beklenmektedir.

Kaynakça

Aktaş, A. M. (2015). *Ben ve Ailem*. Konya: Atlas Akademi.

ASAGEM. (2008). *V. Aile Şurası: “Aile Destek Hizmetleri” Komisyon Kararları*. Ankara: ASAGEM.

Baltacı, G. (2010). *Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gladding, S. T. (2015). *Aile Terapisi; Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. (İ. Keklik, İ. Yıldırım, Dü, D. D. Kepir Savoly, F. Arıcı Şahin, İ. Keklik, Ö. Haskan

⁵ İlgili mevzuat için bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/02/20090225-4.htm>

⁶ SÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı Tezsiz Yüksek Lisans Programı ve OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Evlilik ve Aile Danışmanlığı Tezsiz Yüksek Lisans Programı buna örnek gösterilebilir. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda “Aile Sorunları ve Aile Danışmanlığı” yüksek lisans dersi buna bir örnek olarak gösterilebilir.

- Avcı, Ö. Ulaş, S. Demirtaş Zorbaz, . . . T. Acar, Çev.) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Göç, M. (2006). *Ailelerin Psiko-Sosyal Sorunları ve Aile Danışma Merkezinden Yararlanma Eğilimleri*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güran, N. (1983, Ocak). Aile Hizmetleri. *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(1), 15-21.
- III. *Aile Şurası : Raporlar, Görüşmeler, Kararlar*. (1998). Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Kandiyoti, D. (1984). Aile Yapısında Değişme ve Süreklilik: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. E. Türköz (Dü.) içinde, *Türkiye’de Ailenin Değişimi: Toplumbilimsel İncelemeler*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Kır, İ. (2011, Bahar). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Korkut, Y. (2001). Aile Danışmanlığı ve Aile Terapisi Hizmetleri. *İ.Ü. Psikoloji Çalışmaları*, 22, 112-133.
- Kuzgun, Y. (1991). Aile Danışmanlığı Hizmetleri. *Türk Aile Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 87-92). içinde Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Nazlı, S. (2014). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özabacı, N., & Erkan, Z. (2014). *Aile Danışmanlığı, Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zastrow, C. H. (1995). *The Practise of Social Work*. California/Pasific Grove: Brooks/Cole Publishing Company.

